

Я живу на віллі Боргезе. Довкола ані пилинки, всі стільці на своїх місцях. Ми тут зовсім самі і ми мертві.

Минулої ночі Борис виявив у себе вошей. Мені довелося поголити йому під пахвами, та навіть після цього свербіння не припинилося. Як у когось можуть завестися воші в такому прекрасному місці? Але яка різниця. Ми з Борисом, мабуть, ніколи б не пізнали одне одного так близько, якби не воші.

Борис щойно виклав мені свої погляди. Він провіщає погоду. Погода й надалі лишатиметься поганою, каже він. Буде дедалі більше лиха, смерті, розпачу. Ніщо не вказує хоч на якісь зміни. Нас роз'їдає рак часу. Наші герої або вже себе вбили, або ж роблять це саме зараз. Героєм, отже, є не Час, а Безчасся. Ми мусимо стати в ряд і крокувати нога в ногу до в'язниці смерті. Втеча неможлива. Погода не зміниться.

Триває моя друга осінь в Парижі. Навіщо мене сюди занесло, я й досі не можу збагнути.

У мене немає ані грошей, ані ресурсів, ані надій. Я — найщасливіша людина на світі. Рік, навіть пів року тому я думав, що я — митець. Тепер я вже про це не думаю, я ним є. Усе, що було літературою, з мене облущилося. Дякувати Богу, більше не лишилося книжок, які треба написати.

Тоді що це? Це не книжка. Це наклеп, обмова, збезчещення персонажа. Це не книжка у звичайному розумінні цього слова. Ні! Це зтяжна образа, плювок в обличчя Мистецтву, копняк під зад Богу, Людині, Долі, Часу, Любові, Красі... чому завгодно. Я збираюся для вас заспівати, можливо, дещо фальшиво, але я все одно співатиму. Співатиму, доки ви здихатимете, і танцюватиму на ваших брудних кістках...

Аби заспівати, спершу потрібно відкрити рота. Необхідно мати пару легень і трішки знатися на музиці. Акордеон або гітара не обов'язкові. Головне — *бажання* співати. Отже, це пісня. Я співаю.

Я співаю для тебе, Таню. Я хотів би співати краще, більш мелодійно, однак тоді ти, можливо, ніколи не погодила-ся б мене вислухати. Ти чула, як співали інші, і твоє серце лишилося холодним. Вони співали або занадто, або ж не досить гарно.

Зараз двадцять-якесь жовтня. Я вже не стежу за датами. Можливо, сон, що наснився мені чотирнадцятого листопада минулого року, триває донині? Трапляються й перерви, утім це перерви між снами, і вони не лишають у моїй свідомості ані сліду. Світ довкола мене розчиняється, подекуди зоставляючи по собі цятки часу. Світ — це рак, що роз'їдає сам себе... Мені здається, що коли все вкриє велика тиша, тоді врешті настане тріумф музики. Коли все знову повернеться в утробу часу, запанує хаос, а хаос — це партитура, на якій записано реальність. Ти, Таню, — мій хаос. Ось чому я співаю. Навіть не я, а світ, що вмирає, скидаючи шкіру часу. Я й досі живий, брикаюся у твоїй утробі, що є реальністю, на якій я писатиму.

Починаю дрімати. Фізіологія кохання. Кит із шести-футовим пенісом у стані спокою. Кажан — *penis libre*¹. Тварини з кісткою у члені. Отже, *кістка стоїть...* «На щастя, — каже Гурмон, — людина втратила кісткову структуру». На щастя? Так, на щастя. Подумайте лишень, який вигляд мала би людська раса, коли б усі ходили довкола з кістяними стояками. Натомість кенгуру має подвійний пеніс: один — на будні, а другий — на свята. Знову дрімая. Лист від жінки, яка питає, чи я вже вигадав назву для своєї книжки. Назву? Звісно ж: «Милі лесбійки».

Ваше анекдотичне життя! Фраза М. Боровскі. Що-середі я у них обідаю. Його дружина, сухоребра корова, накриває на стіл. Зараз вона вивчає англійську, її улюблене слово — «непристойний». Гадаю, нескладно зрозуміти, як мені ці Боровскі остогидли. Але заждіть...

Боровскі носить вельветові костюми і грає на акордеоні. Неперевершене поєднання, зокрема якщо зважити на те, що він непоганий митець. Видає себе за поляка, але, звісно ж, ніякий він не поляк. Боровскі — єврей, а його батько був філателістом. Власне, майже весь Монпарнас — євреї або напівєвреї, що навіть гірше. Карл і Пола, Кронштадт і Борис, Таня й Сильвестр, Молдорф і Люсіль. Усі, окрім Філмора. Генрі Джордан Освальд теж виявився євреєм. Луї Ніколь — єврей. Навіть Ван Норден та Шері — євреї. Франсіс Блейк — чи то єврей, чи то єврейка. Тітус — єврей. Євреї замели мене, мов хуртовина. Я пишу це моєму другові Карлу, батько якого — також єврей. Усе це важливо розуміти.

1 Вільний пеніс (фр.). — Тут і далі прим. пер.

Найпривабливіша єврейка з-поміж них — Таня, і заради неї я теж став би євреєм. Чому ні? Я вже розмовляю, як єврей. І я такий самий бридкий. До того ж хто ненавидить євреїв більше за самих євреїв?

Сутеніє. Синь кольору індиго, скляна вода, дерева виблискують і розчиняються. Колії провалюються в канал за станцією Жорес. Довга гусінь із лакованими боками пірнає вниз, мов вагончик на американських гірках. Це не Париж. І не Коні-Айленд. Це сутінкова мішанина усіх міст Європи та Центральної Америки. Піді мною двори залізничних депо, чорні колії, схожі на павутину, — їхнє розташування не впорядковане рукою інженера, а є наслідком катаклізму, як і ті вузькі тріщини в полярній кризі, які камера схоплює лише у відтінках чорного.

Їжа — одна з тих речей, які я обожаю. Але на цій прекрасній віллі Боргезе переважно не буває й натяку на їжу. Часом це надзвичайно дратує. Іноді я прошу Бориса замовити на сніданок хліба, однак він завжди забуває. Схоже, він снідає десь у місті. А коли повертається, то колупається в зубах, і з його цапиної борідки звисає шматочок яйця. Він харчується в ресторані з поваги до мене. Каже, що йому боляче бачити, як я дивлюся на нього, коли він їсть свій ситний обід.

Ван Норден мені подобається, але я не поділяю його думку про нього самого. Наприклад, я не вважаю його філософом чи мислителем. Він просто схиблений на пиздах та й по всьому. І йому ніколи не стати письменником. Як не стати письменником і Сильвестру, хоч його ім'я й сяє червоними ліхтарями, які палахкотять, мов 50 000 свічок. Наразі єдині письменники серед мого оточення, яких я хоч трохи поважаю, це Карл і Борис. Вони одержимі.

Вони світяться зсередини білим сяйвом. Вони божевільні й абсолютно глухі. Справжні страждальці.

Натомість Молдорф, який також по-своєму страждає, не божевільний. Молдорф захмелілий від слів. У нього немає ані вен, ані судин, немає ні серця, ні нирок. Він — саквож із купою відділень, а в цих відділеннях — ярлики, виведені білим, коричневим, червоним, синім чорнилом, цинобровим, шафрановим, рожево-бузковим, вохровим, абрикосовим кольором, бірюзою, оніксом, кольором анжуйського вина, оселедця, фарбою «Корона», яр-мідяною, горгонзолою...

Я переніс друкарську машинку до сусідньої кімнати, де можу бачити себе у дзеркалі, коли пишу.

Таня схожа на Ірен. Вона очікує на довгі листи. Але є й інша Таня, Таня, яка, мов величезне суцвіття, розпорошує скрізь свій пилок — або, скажімо, як уривок із Толстого, сцена в хліві, у якій відкопують викидня. Таня — це ще й лихоманка — *les votes urinaires*², кафе «Деля-Ліберте», площа Вогезів, яскраві краватки на бульварі Монпарнас, темні вбиральні, сухий портвейн, цигарки «Абдулла», адажіо сонати «Патетична», гучномовці, теревені, груди кольору паленої охри, масивні підв'язки, питання «котра година?», фаршировані каштанами золоті фазани, тафтові пальчики, імлісті сутінки, що перетворюються на гостролист, акромегалія, рак і марення, теплі покривала, покерні фішки, просякнуті кров'ю килими та м'які стегна. Таня каже так, щоб почули всі: «Я його кохаю!» І доки Борис обпалює собі горлянку віскі, вона говорить: «Сідай тут! О, Борисе... Росія... що мені робити? Це просто розриває мене на шматки!»

2 Поклики до сечовипускання (фр).

Вночі, коли я дивлюся на Борисову цапину борідку, що лежить на подушці, мене охоплює істерика. О, Таню, де ж зараз твоя тепла пизда, ці товсті, масивні підв'язки, ці м'які опуклі стегна? У моєму члені стирчить кістка завдовжки шість дюймів. Я розгладжу кожну складку твоєї пизди, Таню, що набрякла від сімені. Я відправлю тебе додому до твого Сильвестра з болем у животі й вивернутою назовні маткою. Твій Сильвестр! Так, він знає, як розвести вогонь, проте я знаю, як розпалити пизду. Я пронизаю твоє нутро гарячими блискавками, Таню, я розпечу твої яєчники до жару. Твій Сильвестр уже трохи ревнує? Він щось відчуває, чи не так? Він відчуває сліди мого величезного члена. Я дещо розширив береги і розгладив складки. Після мене ти можеш приймати хоч жеребців, биків, баранів, селезнів, сенбернарів. Ти можеш запихати собі в зад жаб, кажанів, ящірок. Можеш висирати арпеджію, якщо на те твоя ласка, або натягувати струни цитри на свій пупок. Я їбу тебе, Таню, так, щоб ти лишилася виїбаною назавжди. А якщо боїшся, щоб тебе їбали публічно, я виїбу тебе приватно. Я вирву кілька волосинок з твоєї пизди і приклею їх Борису на підборіддя. Я вгризатимуся у твій клітор і випльовуватиму двофранкові монети...

Небо кольору індиго розчистилося від пухнастих хмар, струнки дерева безкінечно тягнуться вгору, їхнє чорне гілляччя рухається, ніби руки сновиди. Похмурі примарні дерева із блідими, мов попіл сигар, стовбурами. Тиша — велична й непомильно європейська. Віконниці закрито, крамниці зачинено. Де-не-де червоні спалахи вказують на місця побачень. Грубі фасади майже неприступні; вони непорочні, якщо не брати до уваги плямисті

тіні, які відкидають дерева. Проходячи повз Оранжері, я згадую інший Париж, Париж Моема, Гогена, Париж Джорджа Мура. Я думаю про жакливого Іспанця, який тоді приголомшував увесь світ своїми карколомними стрибками від одного стилю до іншого. Думаю про Шпенглера та його жакні пророцтва й запитую себе, чи стиль, стиль у величному значенні цього слова, відтепер зник назавжди. Я кажу, що ці думки сповнюють мій розум, але це неправда; лише пізніше, перетнувши Сену й полишивши позаду карнавал вогнів, я дозволяю собі поринути в ці роздуми. Наразі ж я не можу думати ні про що, хіба лиш про те, що я — розумна істота, яку, мов кинджал, пронизує дивовижне видовище цих вод, що відображають забутий світ. Деревя вздовж берегів важко схиляються над тьмяним дзеркалом річки; коли здіймається вітер і сповнює їх шурхітливим шепотінням, вони зроняють кілька сльозинок і дрібно тремтять, а вода тим часом вихорами несеться далі. Від усього цього в мене просто перехоплює подих. Немає нікого, з ким я міг би поділитися бодай дрібкою своїх почуттів...

Проблема Ірен у тому, що в неї замість пизди валіза. Вона хоче довгих листів, аби запхати їх до своєї валізи. Величезної, *avec des choses inouies*³. Зате в Ілони — надзвичайна пизда. Я знаю це, оскільки вона надіслала нам кілька волосин прямисінько звідти. Ілона — здичавіла дупа, що винюхує насолоду за вітром. Вона гралася в повію на кожному високому пагорбі, а іноді навіть у телефонних будках та вбиральнях. Королю Каролу вона купила ліжку та горня для гоління з його ініціалами. Якось вона розляглася на Тоттенгем-Корт-роуд із задертою

3 З небаченою кількістю речей (фр.).

сукнею й пестила себе пальцями. Вона також використовувала для цього свічки, феєрверки та дверні ручки. В усій країні не знайдеться члена, який був би для неї достатньо великим... жодного. Чоловіки входять у неї і згортаються клубочком. Вона прагне телескопічних членів, ракет, що вибухають самі собою, розжареного до кипіння масла з розплавленого воску і креозоту. Якщо ти їй дозволиш, вона відітне тобі член і залишить його в собі назавжди. Така пизда, як в Ілони — одна на мільйон! Пизда, виведена в лабораторії, й немає жодного лакмусового папірця, який міг би її перевірити. А ще Ілона — брехуха. Вона ніколи не купувала ліжко для свого Короля Кароля. Вона коронувала його пляшкою віскі, тоді як її язик кишив вошами й порожніми обіцянками. Бідолашний Кароль, йому лишалось тільки згорнутися всередині неї клубочком і вмерти. Вона глибоко вдихнула, і він випав назовні — мов мертвий молюск.

Здоровезні, довжелезні листи, *avec des choses inouies*. Валіза без лямок. Отвір замка без ключа. У неї був німецький рот, французькі вуха, російська дупа. Справжня інтернаціональна пизда. Коли прапор майорів, він був червоним аж до самісінької горлянки. Ви заходили на бульварі Жюль-Феррі, а виходили на Порт-де-ля-Вільетте. Ви жбурляли своє солодке м'ясо⁴ до візків, що везуть засуджених на гільйотину, звісно ж, червоних візків на двох колесах. Там, де зливаються Урк і Марна, де вода струменить крізь шлюзи дамб, а під мостами нагадує скло. Зараз там розляглась Ілона, і канал сповнився

4 Солодке м'ясо (англ. *Sweetbread*) — м'ясна страва із залоз внутрішньої секреції теляти.

скла та скалок; мімози плачуть, а шибки вкрилися вологою імлюю від пердіння. Така пизда — одна на мільйон, ця Ілона! Суцільна пизда зі скляною дупою, в якій можна прочитати історію Середньовіччя.

На перший погляд Молдорф скидається на карикатуру. Очі, мов щитовидні залози. Губи, ніби шини «Мішлен». Голос, немов гороховий суп. Під жилетом у нього невеличка груша. Коли на нього не глянеш, завжди та сама картина: табакерка-нецке, ручка зі слонової кістки, шахова фігура, віяло, храмові мотиви. Він так довго перебував у стані бродіння, що став аморфним. Дріжджі, цілковито позбавлені вітамінів. Ваза без фікуса.

Жінок запліднювали двічі: у дев'ятому столітті та в епоху Ренесансу. Під час Великого переселення народів його носили в жовтих і білих животах. Ще задовго до Виходу євреїв з Єгипту в його кров плюнув татарин.

Його проблема в тому, що він — карлик. Своїм тім'яним оком він бачить лише силуети, спроектовані на непропорційно великий екран. Його голос, синхронізований із тінню від головки голки, задурманює йому голову. Молдорфу чується гуркіт там, де решта чують лише писк.

У голові в нього — амфітеатр, на сцені якого актор вдає Протея. Багатогранний і непомильний, він приміряє на себе ролі: клоуна, жонглера, акробата, священника, розпусника, шарлатана. Амфітеатр занадто малий. Молдорф закладає під нього динаміт. Глядачі задурманені. Він їх знищує.

Я безрезультатно намагаюся наблизитися до Молдорфа. Це немов спробувати наблизитися до Бога, адже Молдорф і є Богом — він ніколи не був ніким іншим. Тоді як я лише записую слова...

Уже не раз я думав, що збагнув його, однак щоразу мені доводилося відмовлятися від свого враження; були в мене й інші погляди, які я тепер переглядаю. Коли мені здалося, що я вже його притис, я раптом бачив, що у мене в руках не жук-гноювик, а бабка. Спершу він образив мене своєю грубістю, а тоді приголомшив своєю чемністю. Спочатку він був таким багатослівним, що ледь не задихався, а тоді раптом став тихим, немов Йордан.

Коли я бачу, як він дріботить до мене, щоб привітатися, розпростерши свої крихітні лапки, з вологими очима, я відчуваю, що переді мною... Ні, так не піде!

*Comme un oeuf dansant sur un jet d'eau*⁵.

Він має лише одну тростину — доволі посередню. У його кишнях — шматки паперу з рецептами від *Welt-schmerz*⁶. Тепер він вже одужав, і німецька крихітка, що раніше мила йому ноги, лишилася з розбитим серцем. Це мов містер Ніщо, який всюди носить зі словником мови гуджараті. «Неминуче для кожного», що, поза сумнівом, означає *незамінне*. Боровські все це видалося б незбагненим. Боровські має по тростині на кожен день тижня й окрему — на Великдень.

У нас із ним стільки спільного, що це скидається на розглядання самого себе у тріснутому дзеркалі.

Я переглядав свої рукописи, сторінки, списані правками. Сторінки *літератури*. Мене це трохи лякає. Це так

5 Мов яйце, що витанцьовує на струмені води (фр.); алюзія на кінострічку 1922 року «Антракт» (фр. *Entr'acte*) режисера Рене Клера.

6 Світова скорбота (нім.).

по-молдорфськи. Хіба що я — не єврей, а не євреї страждають інакше. Вони страждають без неврозів, а за словами Сильвестра, людина, яка ніколи не мала неврозів, не знає, що таке страждання.

Я чітко пам'ятаю, як насолоджувався своїм стражданням. Немов засинав у ліжку поруч із левеням. Час від часу воно дряпалося, і тоді робилося справді страшно. Але зазвичай страху не було, бо завжди можна було його відпустити або відтяти йому голову.

Деякі люди нездатні встояти перед спокусою прокрастися до клітки з дикими звірами, аби ті їх пошматували. Вони заходять туди навіть без револьвера чи батога. Страх робить їх безстрашними... Для єврея світ — це клітка, сповнена диких звірів. Двері зачинено, а він — усередині й не має ані револьвера, ані батога. Його відвага така велика, що він навіть не відчуває смороду лайна у кутку. Спостерігачі аплодують, проте він не чує. На його думку, драма відбувається всередині клітки. А клітка для нього — це світ. Стоячи там сам-один, безпорадний, за замкненими дверима, він виявляє, що леви не розуміють його мови. Жоден із левів ніколи не чув про Спінозу. Спіноза? Нащо він їм? Вони ж навіть не можуть його вкусити. «М'яса!» — ричать вони, поки він стоїть перед ними, скам'янілий, із заціпенілими думками, його *Weltanschauung*⁷ — трапеція, до якої не дотягнутись. Один-єдиний удар лівової лапи, — і його космогонію розчавлено.

Леви також розчаровані. Вони очікували на кров, кістки, хрящі, жили. Вони жують-жують, однак слова —

7 Світогляд (нім.).

це чикл⁸, а чикл — неїстівний. Чикл — це основа, яку посипають цукром, пепсином, чебрецем, локрицею. Коли чикл збирають *chicleros*⁹, він цілком придатний. *Chicleros* видерлися на крає затонулого континенту. З собою вони принесли мову алгебри. У пустелі Аризони вони зустрілися з блискучими, мов баклажани, монголами з Півночі. Це трапилося невдовзі після того, як Земля набула свого гіроскопічного нахилу, — коли Гольфстрим та течія Куросіо розійшлися в різні боки. У серці ґрунту вони знайшли скелю туфу. Вони змережали своєю мовою самі нутрощі землі. Харчувалися ж нутрощами одне одного, тож згодом їх поглинув ліс, їхні кістки й черепи, їхній мереживний туф. Їхню мову було втрачено. Утім де-неде ще трапляються рештки цього мандрівного звіринця, черепні кістки, вкриті орнаментами.

Як усе це пов'язане з тобою, Молдорфе? Слово в твоїх устах є анархією. Тож скажи вже це, Молдорфе, я чекаю. Ніхто не знає, які ріки протікають крізь наш піт, коли ми тиснемо один одному руки. Поки ти з напіввідкритим ротом формулюєш свої слова, а за твоїми щоклами булькоче слина, я вже перестрибнув через половину Азії. Якби я взяв твою тростину, хоч вона й посередня, і проштрикнув би нею дірку в твоєму боці, то назбирав би достатньо артефактів, щоб наповнити Британський музей. Ми стоїмо поруч п'ять хвилин і поглинаємо цілі століття.

8 Чикл (англ. *Chicle*) — натуральний сік, що виділяється деревами роду *Manilkara* при ушкодженні кори. Швидко гусне на повітрі, перетворюючись на липку масу. Традиційно використовується для виробництва жувальної гумки та інших продуктів.

9 Збирачі чиклу (*icn*).

Ти — сито, крізь яке просочується моя анархія, що обертається на слова. За межами слова — хаос. Кожне слово — це стрічка, це перепона, проте їх замало й ніколи не буде достатньо, щоб сплести тенета.

За моєї відсутності повісили штори. Вони схожі на тирольські скатертини, змочені в лізолі. Кімната аж блищить. Я заціпеніло сиджу на ліжку, думаючи про те, чим є людина до свого народження. Раптом починають бити у дзвони — дивна неземна музика, немов я перенісся до степів Центральної Азії. Деякі удари затяжні і ще довго не стихають, а деякі б'ють п'яно, сентиментально. Аж ось — знову тиша, чутно лишень останню ноту, що ледь-ледь порушує нічний спокій — слабкий високий тон гонга, звук якого згасає, мов полум'я.

Я уклав із собою мовчазну угоду не змінювати жодного написаного слова. Мене не цікавить удосконалення ані моїх думок, ані дій. Досконалість у Тургенева я ціную менше, ніж у Достоевського. (Хіба може бути щось досконаліше, ніж «Вічний чоловік»?) Таким чином ми бачимо два типи досконалості в одному й тому самому засобі вираження. Однак у листах Ван Гоґа досконалість ще більша, ніж ці попередні. Це тріумф індивіда над мистецтвом.

Зараз мене насправді цікавить лише одне — записати все те, що зазвичай не потрапляє до книжок. Наскільки я бачу, ніхто не використовує ці елементи, що витають в повітрі, скеровуючи та мотивуючи нас у житті. Здається, тільки вбивці отримують від життя принаймні не менше, ніж у нього вкладають. Наша епоха вимагає насильства, а ми бачимо лише безплідні вибухи, що зазнали невдачі. Революції придушуються в зародку або ж завершуються

зарано. Пристрасть швидко вичерпується. Люди повертаються до звичних ідей, *comme d'habitude*¹⁰. Нам не пропонують нічого, що б протривало довше двадцяти чотирьох годин. За одне покоління ми проживаємо мільйон життів. Із досліджень ентомології або життя у морських глибинах чи клітинної активності ми отримуємо більше...

Цю думку, яку мені ніколи не вдалося б завершити, перериває телефонний дзвінок. Хтось прийшов винайняти помешкання...

Схоже, що мої дні на віллі Боргезе закінчуються. Що ж, я прихоплю ці сторінки з собою й вирушу далі. Події відбуватимуться деінде. Завжди щось відбувається. Здається, де б я не з'явився, там одразу розгортається драма. Люди, мов воші, — залазять тобі під шкіру й зачаюються. Чухаєшся, чухаєшся, аж доки не виступить кров, хоча так і не можеш позбутися їх назавжди. Куди б я не пішов, ніде люди не здатні дати ради своєму життю. У кожного своя особиста трагедія. Це зараз в крові — нещастя, нудьга, скорбота, самогубство. Атмосфера, сповнена лиха, розчарування, марноти. Чухаєшся, чухаєшся — аж доки взагалі не лишаєшся без шкіри. Хоча мене таке підбадьорює. Замість того, щоб зневіритися чи поринути в депресію, я насолоджуюся. Я не можу дочекатися ще більшого лиха, більших нещасть, ще грандіозних невдач. Я хочу, щоб увесь світ збожеволів, хочу, щоб всі зачухали себе до смерті.

Тепер моє життя стало таким швидким і несамовитим, що я ледве знаходжу час записувати бодай ці фрагмен-

¹⁰ Як зазвичай (фр.).

тарні нотатки. Після телефонного дзвінка приїхав якийсь джентльмен з дружиною. Доки відбувалися перемовини, я піднявся нагору й приліг. Лежав і думав, яким буде мій наступний крок. Я точно не повернуся до того підарського ліжка й не буду крутитися всю ніч, струшуючи пальцями ніг хлібні крихти з простирадла. Бодай йому, тому обльованому малому виродку! Якщо і є щось гірше, ніж бути педерастом, то це бути скнарою. Боязкий тремтливий мудак, що живе в постійному страху одного дня опинитися без гроша, — можливо, 18-го березня або вже напевне 25-го травня. Кава без молока чи цукру. Хліб без масла. М'ясо без підливи або взагалі жодного м'яса. Без цього й без того! Паскудний скнара! Якось я заліз до шухляди його письмового столу і знайшов там гроші, сховані у шкарпетці. Понад дві тисячі франків, а ще чеки, які він досі не обміняв на готівку. Та я б не зважав навіть на це, якби не вічні залишки меленої кави в моєму береті й сміття на підлозі, не кажучи вже про брудні банки з-під кольдкрему, заяложені рушники та постійно забиту раковину. Повірте, цей виродок ще й смердів, окрім тих випадків, коли обливав себе одеколоном. Його вуха були брудними, його очі були брудними, навіть його дупа була брудною. Він мав занадто гнучкі суглоби, астму та вошей, і був дрібним нікчемою, патологічно зацикленним на всьому хворобливому. Проте я пробачив би йому все, якби він хоч раз пригостив мене пристойним сніданком! Але людина, яка ховає в шкарпетці дві тисячі франків і водночас відмовляється одягнути чисту сорочку чи намастити на хліб трохи масла, — така людина не просто педераст і навіть не просто скнара, вона — імбецил!

Втім, на цього педераста мені зараз начхати. Я прислухаюся до того, що відбувається внизу. Це містер Рен

із дружиною, які прийшли оглянути житло. Вони говорять, що хочуть його винайняти. Слава Богу, лише *говорять*. Місіс Рен не стримує сміху — чекай неприємностей. Тепер заговорив *містер* Рен. Його голос — хриплий, деренчливий, гулкий, мов важка палиця, що пробиває собі шлях крізь плоть, кістки та хрящі.

Борис кличе мене донизу, щоб познайомити з Ренами. Він потирає долоні, наче лихвар. Вони обговорюють оповідання, яке написав містер Рен, оповідання про кульгавого коня.

— А я думав, що містер Рен — художник!

— Звісно, — підморгуючи, каже Борис, — проте взимку він пише. І пише добре... надзвичайно добре.

Я намагаюся розговорити містера Рена, змусити його сказати хоч щось, власне, будь-що, бодай навіть про кульгавого коня. Та містер Рен практично нездатний висловлюватися. Коли він пробує розповісти про ті жахливі місяці, які провів із пером у руці, його мова стає нерозбірливою. Він витрачає не один місяць, перш ніж йому вдається записати на папір бодай слово. (А зимових місяців лише три!) Про що ж він розмірковує протягом усіх цих місяців? Клянуся Богом, не можу уявити собі цього типа письменником. Однак місіс Рен стверджує, що коли він сідає до роботи, то воно з нього *так і летить*.

Розмова просувається повільно. Важко встежити за думкою містера Рена, адже він нічого не каже. «*Він думає в процесі писання*», — так це пояснює місіс Рен. Усе, що стосується містера Рена, місіс Рен подає лише з найкращого боку. «*Він думає в процесі писання*», — як мило, страшенно мило, як сказав би Боровскі, але насправді це дуже прикро, зокрема коли мислитель є всього-на-всього кульгавим конем.

Борис дає мені гроші, щоб я сходив по випивку. Я почувуюся сп'янілим ще дорогою до крамниці. Я вже знаю, що скажу, коли повернуся до будинку. Поки я крокую вулицею, всередині мене зростається велика промова, булькаючи, мов нестримний сміх місіс Рен. Мені здається, місіс Рен і так вже трохи хильнула. Вона — хороша слухачка, коли під мухою. Виходячи з винної крамниці, я чую, як у пісуарі булькає сеча. Нестримно і з плюско-том. Хотів би я, щоб це почула місіс Рен...

Борис знову потирає долоні. Містер Рен досі заїкається і щось бурмоче. Я тримаю між ногами пляшку й запихаю в неї штопор. Місіс Рен застигла в очікуванні з напіввідкритим ротом. Вино плескається в мене між ногами, сонячні промені плескаються у вікнах еркеру, а в моїх венах кипить і плескається тисяча божевільних думок, що починають безладно вихлюпуватися назовні. Я кажу їм усе, що спадає на думку, все, що було замкнутим усередині мене, немов у пляшці, і що якимось чином пробудилося від нестримного сміху місіс Рен. Із пляшкою між ногами, спостерігаючи за грою світла у вікні, я знову відчуваю велич тих жалюгідних днів, коли вперше прибув до Парижа, — спантеличений та злидений, я вештався вулицями, ніби привид на бенкеті. Все це знову стрімко навалюється на мене: туалети, що вийшли з ладу, принц, який чистив мені взуття, кінотеатр «Сплендід», де я спав на пальті свого покровителя, ґрати на вікнах, відчуття задухи, жирні таргани, запої та гулянки, що траплялися час від часу, рожеві канаки та Неаполь, які вмирали під променями сонця. Вуличні танці на голодний шлунок і вряди-годи візити до незнайомих — наприклад, до мадам Делорм. Зараз я навіть уявити не можу, як узагалі зміг тоді потрапити до мадам Делорм. Однак мені це вдалося,

вдалося пробратися всередину, оминувши дворецького й покоївку в маленькому білому фартушку, потрапити просто до палацу, хоч на мені були лише мисливська куртка й вельветові штани без жодного гудзика на ширинці. Навіть зараз я відчуваю довершену атмосферу тієї кімнати, де мадам Делорм сиділа на троні в чоловічому костюмі, посеред акваріумів, у яких плавали золоті рибки, мап стародавнього світу й книжок у вишуканих палітурках; я знову відчуваю вагу її важкої руки на своєму плечі, яка трохи лякала мене своєю грубуватою лесбійською манерою. Набагато комфортніше я почувався в густому строкатому юрмищі вокзалу Сен-Лазар, поміж хвойд, що стояли у дверях, пляшок із сельтерською на кожному століку; стічні канави аж повнилися густими потоками сімені. Немає нічого кращого, ніж потрапити до цієї товкотнечі між п'ятою та сьомою годинами, йти вслід за гарними ніжками чи прекрасним бюстом, рухатися разом із потоком, коли у твоєму мозку все вирує. Дивакувата насолода тих днів. Ані зустрічей, ані запрошень на обід, ані планів, ані грошей. Той золотий час, коли в мене не було тут іще жодного товариша. Щоранку — безрадісна прогулянка до «Американ Експрес», і щоранку — незмінна відповідь службовця. Я метався туди-сюди, немов клоп, збирав недопалки — іноді потай, а часом зухвало; сидів на лавках і стискав живіт, щоб утихомирити його бурчання, або ж гуляв садом Тюільрі, і вигляд німих статуй викликав у мене ерекцію. Або блукав уздовж берегів Сени вночі, швендяв і швендяв, і божеволів від її краси, від дерев, що схилялися над водою, від їхніх спотворених відображень, від невпинності потоку під кривавим світлом ліхтарів на мостах, від вигляду жінок, які спали під дверима, спали, влігшись на газетах, спали під дощем;

всюди затхлі сходи соборів, жебраки, воші та старі відьми у танку святого Віта¹¹; завулки, набиті візками з їжею, мов винними бочками, запах ягід на ринку й стародавня церква, оточена ділянками з овочами й арками, що підсвічувалися блакитними вогнями; слизькі від сміття канави й жінки в атласних туфлях на підборах, які пробиралися хиткою ходою крізь увесь цей бруд і нечистоти, що лишилися після гулянки, яка не вщухала всю ніч. Площа Сен-Сюльпіс, така тиха й безлюдна, куди щонаочі ближче до півночі приходила жінка зі зламаною парасолькою та скаженою вуаллю; щонаочі вона спала там на лавці під своєю подертою парасолькою — ребра стирчать, сукня аж позеленіла, пальці кістляві, а від тіла тхне смородом розпаду; а вранці я вже й сам сидів там, тихенько дрімаючи на сонці й від душі клянучи клятих голубів, що збирали крихти буквально скрізь. Сен-Сюльпіс! Масивні дзвіниці, яскраві плакати на дверях, свічки, що палають усередині. Площа, яку так любив Анатоль Франс, з її шумом та гулом, що долинав від віттаря, хлюпотінням фонтана та вуркотінням голубів, де крихти зникають, мов від помаху чарівної палички, і тільки глухо бурчить у порожньому животі. День за днем я просиджував там, думаючи про Жермен і ту брудну вуличку поблизу Бастилії, де вона мешкала, тоді як коло віттаря і далі не вщухало гудіння, повз мене зі свистом пролітали автобуси, а сонце обпікало асфальт своїми променями, і цей асфальт обпікав мене та Жермен, — обпікало асфальт і весь Париж у великих масивних дзвіницях.

¹¹ *Танок святого Віта* — розлад центральної нервової системи, що характеризується мимовільними рухами тулуба, кінцівок, голови та м'язів обличчя.

Саме на Рю-Бонапарт всього за рік до цього ми шовечора гуляли з Моною, вислизнувши від Боровскі. Тоді Сен-Сюльпіс ще нічого для мене не означала, як і решта Парижа. Я був спустошений розмовами і мене вернуло від облич. Був ситий по самісіньке горло цими соборами, площами, звіринцями й усім іншим. Читанням книжок у спальні з червоними стінами й незручним плетеним кріслом; втомлений від сидіння на дупі цілісінький день, від червоних шпалер, від стількох людей, які триндять ні про що. Від червоної спальні й завжди розчахнутої валізи; її суконь, розкиданих у божевільному безладі. Від червоної спальні з моїми калошами та ціпками, а також від записників, яких я ніколи не торкався, і рукописів, що лежали холодні й мертві. Париж! А це кафе «Селект», «Дом», блошиний ринок, «Амерікен Експрес». Париж! Ціпки Боровскі, капелюхи Боровскі, *gouaches*¹² Боровскі, доісторичні риби Боровскі і його доісторичні жарти. З отого Парижа 28-го року в моїй пам'яті закарбувалася лише одна ніч — ніч перед відбуттям до Америки. Боровскі тоді був трохи вгашений і злегка обурювався, що я танцюю з кожною хвойдою, яка трапляється мені на очі. Але ж уранці ми їдемо! Саме це я й кажу кожній пизді, що потрапляє мені до рук, — *ми їдемо завтра вранці!* Саме це я кажу білявці з очима кольору агату. І поки я їй це кажу, вона бере мою руку й затискає її в себе між ногами. Я стою у вбиральні перед пісуаром із неймовірною ерекцією; мій член видається водночас легким та важким, немов шматок свинцю з крилами. І поки я отак стою, всередину запливають дві пизди — американки. Я сердечно з ними вітаюся, тримаючи хуй у руці. Вони підморгують мені

¹² Гуаші (фр.).

і йдуть геть. У вестибюлі, застібаючи ширіньку, я помічаю одну з них — вона чекає, поки її подруга вийде з туалету. Досі грає музика, і, можливо, незабаром прийде Мона, щоб забрати мене звідси, або Боровскі зі своїм ціпком із золотим руків'ям, проте зараз я — у її обіймах, вона обхопила мене руками, і мені начхати, хто прийде і що трапиться далі. Ми, звиваючись, пробираємося до кабінки, там я притискаю її до стіни й намагаюся в неї увійти, проте нічого не вдається, тож ми сідаємо на сидіння і пробуємо зробити це сидячи, але й так не вдається. Що б ми не вигадали — все безрезультатно. Увесь цей час вона стискає рукою мій хуй, тримаючись за нього, немов за рятувальне коло, проте все марно — ми надто розпалені, надто нетерплячі. Музика й досі грає, тож ми вальсуємо з кабінки у вестибюль, і доки ми отак танцюємо у цьому сральнику, я кінчаю на її прекрасну сукню, від чого вона просто шаленіє. Я повертаюся до столика непевною ходою і бачу там Боровскі з рум'яною пикою та Мону, в погляді якої читається осуд. Боровскі каже: «Їдьмо завтра до Брюсселя», — і ми погоджуємося, а коли повертаємося до готелю, я все там забльовую: ліжко, умивальник, костюми й сукні, калоші, ціпки й записники, яких ніколи не торкався, та рукописи, що лежать холодні і мертві.

Кілька місяців потому. Той самий готель, той самий номер. Ми визираємо у внутрішній дворик, де стоять велосипеди, а над нами — крихітна кімнатка під дахом, у якій якийсь молодий розумник увесь день слухає фонограф і на повен голос виспівує за ним усілякі дурнички. Я кажу «ми», але насправді забігаю наперед, адже Мона давно поїхала, й тільки сьогодні я маю зустріти її на вокзалі Сен-Лазар. Ближче до вечора я стою там, притиснувшись обличчям до ґрат, але Мони немає, тож я знову і знову

перечитує телеграму, однак це ніяк не допомагає. Я повертаюся до Кварталу й, незважаючи ні на що, з'їдаю добрячу вечерю. Трохи згодом, проходячи повз кафе «Дом», я помічаю бліде обважніле обличчя й полум'яні очі, а також милий оксамитовий костюм, який я завжди обожаював, бо ж під гладеньким оксамитом ховалися її теплі груди й мармурові ноги — прохолодні, тверді, м'язисті. Вона виринає з моря облич і стискає мене в обіймах, стискає пристрасно, поки тисячі очей, носів, пальців, ніг, пляшок, вікон, сумочок, блюдець витріщаються на нас, а ми стоїмо обіймаючись і не помічаючи нікого. Я сідаю поруч із нею, і вона починає говорити — справжнісінький потік слів. Дикі сухотні ноти істерії, збочень, прокази. Я не чую ні слова, адже вона прекрасна, я кохаю її, і тепер я щасливий та готовий померти.

Ми крокуємо по Рю-дю-Шато, розшукуючи Юджин. Переходимо залізничний міст, на якому я колись часто спостерігав за поїздами, що виїжджали з-під нього, і мене аж коробить від думок про те, де ж у біса її носить. Коли ми переходимо міст, усе здається м'яким і немов зачарованим. У нас між ногами здійснюється дим, скрегочуть рейки, а наша кров сповнюється гудками семафорів. Я відчуваю близькість її тіла, — яке тепер повністю належить мені, — і зупиняюся, щоб провести руками по теплому оксамиту. Усе довкола нас обсипається та обвалюється, а тепле тіло під теплим оксамитом до болю жадає мене...

Ми знову в тій самій кімнаті і завдяки Юджин маємо п'ятдесят франків. Я визираю у двір, однак фонограф мовчить. Валіза відкрита, і її речі знову розкидані довкола, як і колись. Вона лягає на ліжко, не роздягаючись. Один, два, три, чотири рази... Я боюся, що вона збожеволіє... у ліжку, під ковдрами, як же добре знову відчувати

її тіло! Але чи надовго? Чи цього разу все буде інакше? Однак у мене одразу виникає передчуття, що ні.

Вона говорить так гарячково, немов у нас не буде завтра. «Замовкни, Моно! Просто дивися на мене... *не говори!*» Врешті вона засинає, і я вивільняю свою руку з-під неї. Очі заплющуються. Її тіло поруч... принаймні до ранку воно точно буде тут... Був лютий, коли я вийшов із гавані під сліпучий снігопад. Востаннє я бачив її, коли вона стояла за вікном і махала мені на прощання рукою. Через дорогу, на розі, стовбичив якийсь чоловік із натягнутим на очі капелюхом, його щоки майже сягали лацканів. Зародок, що витріщався на мене. Зародок із сигарою в роті. А за вікном — Мона, стоїть і махає рукою. Біле обважніле обличчя, волосся дико розтікається навсібіч. А тепер — ця сувора спальня, її регулярне дихання крізь зябра, сік досі сочиться у неї між ногами, теплий котячий аромат, і її волосся в моєму роті. Мої очі заплющені. Ми дихаємо теплом одне одному в рот. Ми близько, разом, а Америка — за три тисячі миль. Я більше ніколи не хочу її бачити. Лише б Мона була поруч зі мною у ліжку, лише б дихала на мене, лише б її волосся залазило мені до рота — для мене це щось на кшталт дива. Тепер до ранку вже точно нічого не трапиться...

Я прокидаюся від глибокого сну, щоб поглянути на неї. У спальню просочується бліде світло. Я дивлюся на її прекрасне розпатлане волосся. Відчуваю, як щось повзе по моїй шиї. Я знову позираю на неї, тепер уже пильніше. Її волосся живе! Я стягну ковдру — там їх іще більше. На подушці від них аж роїться.

Щойно по світанку. Ми поспіхом збираємо речі й ви-слизаємо з готелю. Кафе ще зачинені. Ми йдемо й на ходу чухаємося. День розпочинається молочною білизнаю,